

ALOJZ GRADNIK NA STRANEH PLANINSKEGA VESTNIKA

Na straneh Planinskega vestnika je Alojz Gradnik pred vojno objavil pesmi Na Grintovcu (1935) in Smučarjeva jutranja molitev (1936, ponatis 1966), ki sta pozneje izšli v Večnih studencih (1938), v katerih je objavljena tudi pesem s planinsko tematiko Triglav. Po vojni sta v Planinskem vestniku izšli njegovi Zadnja stena, v spomin Klementa Juga in Lucipeter na Triglavu (1954). Nekaj pred njo (2. 11. 1952) je nastala še ena pesem, ki sodi v naše glasilo, njen naslov je Smučarska; do zdaj pesem še ni objavljena. Njen rokopis hrani pesnikova vdova Francka Gradnik, ki ji je pesem tudi posvečena.

SMUČARSKA

Alojz Gradnik

Hej, sneži, sneži, sneži!
Na podstrešje po smučih!
Na kolena — brž v stremena
in čez griče in slemena
smelo naj naš roj drči!

Naj prši, prši, prši
beli prah na vse strani!
Ne v daljavi ne v višavi
ni zaprek mladini pravi,
ko gori ji v žilah kri.

Veter, veter, uj — jujuj!
Veter, z nami ne tekmu!
Lažja smučk so naših krila,
bolj je čila naša sila.
Hej, naprej, roj! Uj — jujuj!

(Iz rokopisa, ki je v zapuščini pok. A. G. in ga hrani njegova vdova sta pesem — z dovoljenjem priobčila Miran Hladnik in Tone Pretnar.)

* * *

O svoji smučarji je Gradnik sam spregovoril Marji Boršnikovi v njenih Pogovorih s pesnikom Gradnikom (Naša obzorja 1953/54, ponatis: Maribor 1954), str. 44, 45:

»Morda še hranite kakšen Šantlov portret?«

»Pred desetimi leti me je v Kranjski gori portretiral kot smučarja.«

»Pa ne, da ste bili tudi smučar!«

»Na ta šport sem se vrgel kasneje, leta 1912 v Gorici. Poleg sinu nekega italijanskega lekarnarja sem bil sploh prvi smučar v Gorici. Kadar sem se vozaril na Bohinjsko, so me na postaji opazovali kakor kakšno strašilo.«

»Pozabili ste na drja Tumo.«

»Tuma ni bil smučar. Pa tudi kot turist se z nami ni družil in je po hribih hodil skoraj zmerom sam. Jaz pa sem si kasneje, zlasti po vojni, ko sem prebival v Ljubljani, nabral med smučarji in turisti že precejšnjo družbo.«

O razmerju med planinsko tematiko in lepo književnostjo pa je na istem mestu (str. 125, 126) takole potekal pogovor med njima:

»Povsem drugačni ste v Večnih studencih. Veliko bolj povezani s naravo. Kot turist in smučar posvečate dve pesmi celo planinam.«

»Miran Jarc, ki je označil to zbirko za mojo najbolj enotno knjigo, se je v svoji sicer zelo toplo pisani oceni objektivno motil, ko je napisal, da je Smučarjeva jutranja molitev racionalistična, da je ni narekovala pesniška intuicija, ampak čustvovanje, dotikajoče se vrhnih razumskih plasti. V resnici pa je podlaga tej pesmi takšno elementarno doživetje sončnega vzhoda na nekem smučarskem izletu na Korenskem sedlu, da lahko rečem: vse se je tedaj topilo v meni od ginjenosti in zavzetosti in nikdar nisem ne prej ne pozneje občutil veličastnosti sončnega vzhoda kakor v tistem trenutku, ko so se sončni žarki razlili čez milijarde snežnih kristalov, trepetajočih in iskrečih se v vseh mogočih prelivih.«

»Svojega takratnega razpoloženja pa v pesem le niste tako prelili, da bi nas prepričali. Tudi jaz se pridružujem Jarcu. Hkrati pa se sprašujem, kako je to mogoče, da nam tudi vi, tak ljubitelj narave, niste pričarali niti ene planinske umetnine? Menda je res peščica verzov iz Župančičeve pesmi Z vlakom najlepše, kar imamo do danes v umetnosti o naših toliko proslavljenih in ljubljenih planinah.«

»Pa Župančič ni bil turist in je planine samo od daleč užival.«

»Turist je bil Vodnik in je svoj Vršac z vso prisrčnostjo dojel. Tudi hribovec Gregorčič nas s svojo ljubeznijo prepriča. Od ostalih pa ste menda vi edini pesnik turist, zato se čudim vašemu molku.«

»Sam ne vem, kako je to. Morda sem se bal uporabljati klišeje.«

»Kjer manjka umetnosti, tam tudi klišejev ni. Meni je reč razumljiva: ste pač izpovedni pesnik in tudi drugih vtisov in občutij vnanjega življenja kaj malo dajete.«

Resnično pa se čudim, da nam razen redkih Pernhardovih, Karingerjevih, Pavlovičevih ali Arničevih štimung niti slikarstvo niti muzika nista mogli še do danes pričarati nobene planinske umetnine.«

»To je tudi zame problem. Prešeren je tako močno doživel Bled in Bohinj, hribov pa ne, čeprav njihov venec krasi vznožje Vrbe. Predlanskim sem v neizrazljivo lepem dnevu občudoval Vrbo v večerni razsvetljavi. Takole, sem si mislil, je zunaj ležal Prešeren in imel pred seboj vse to gorsko veličanstvo — ni čuda, da se je prav v tem kraju rodil ta naš pesnik!«

SREČANJE NA STOLU

STAZA ČERNIČ

Prva polovica septembra je bila lepa kot le kdaj in vremena kar ni hotelo biti konca. Vsako jutro si se nehote ozrl proti hribom in si pomislil: »Kakšni dnevi...« Medtem so drobne skrbi in vsakodnevni opravki že prekrili jutranjo misel in še en lep septembrski dan je kanil v nepovrat.

Konec tedna so vremenoslovci napovedali poslabšanje. Pa iz te napovedi ni bilo nič. Nedelja je bila še prav tako lepa kot prejšnji dnevi, ponedeljek tudi. In ker je hčerka ta dan opravljala izpit, sta se z Boštjanom odločila: »Jutri. Hitro, da nas ne ujame fronta. Greš z nama?«

»Seveda. Pa kako rada.«

»Nije težko naterati žabu, da skoči u vodu,« pravijo zlobni jeziki v naši družini. Malo dobrohotne zlobe jim že lahko očitam, pretiravanja pa ne. Na Stol bomo šli. Z amijem do Valvazorjevega doma; bo že zmogel, čeprav je malo utrujen. In ker so bili dnevi še hudo topli, pot na hrib pa se ves čas vzpenja po južnem pobočju, smo bili že pred zoro na cesti.

Davno je že tega, ko je mama peljala svoji dve deklici na Stol; v spominu mi je ostalo samo to, da smo prenočili v Prešernovi koči in da sva s sestro drugo jutro spali do poldneva... Potem me ni več zaneslo v ta konec. Najprej ni bilo priložnosti, takoj po vojni so bile težave zaradi meje, pozneje pa so bile želje večje, cilji višji. In tako je ostal Stol neke vrste bela lisa na mojem planinskem zemljevidu. Kadarkoli sem ponoči iz doline zagledala luč visoko pod vrhom mogočnega masiva, sem se najprej začudila, šele potem pa sem se spomnila, da je tam gori Prešernova koča. Seveda, moja bela lisa... Zato mi je današnji cilj še posebej pri srcu.

Zadnji del ceste pred Valvazorjevim domom je bil za amija huda preizkušnja; naduha ga je dajala. Razen tega je bila cesta tako zrita, da je bila sem in tja še najbolj podobna strugi hudournika. Vendar sta imela ami in njegov voznik pravo mero hribovske trme in tako sta nas srečno pripeljala prav do doma.

Bilo je še zgodaj. Vreme jasno, zrak prijetno hladen. Prvi del poti preči pod velikimi melišči. Ne, danes na vsem melišču ni bilo niti enega gamsa. Škoda. Potem se pot začne vzpenjati. Ne preveč, pa vendar dovolj, da grizeš v strmino. Enakomerno, brez predaha. Pravi užitek za tiste, ki radi rinejo vkreber.